प्रतिलिपी

श्री पुनरावेदन अदालत दिपायल डोटी

संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री प्रमोद विजयी

माननीय न्यायाधीश श्री दामोदर पुरुषा ढकाल

वाट भएको फैसला

सम्वत २०५७ सालको स फ नं ------------------ १०।९१०

वनरक्षक प्रेम वहादुर खडका को जाहेरीले श्री ५ को सरकार --------पुनरावेदक

वादी

विरुद्ध

जि. डोटी क्षतिवन गा. वि. स. वडा नं ६ रूपसकाडा वस्ने प्रेम वहादुर जोशी-१

१ वडा नं ८ वस्ने राधेस्याम वडायर ----------------------------------१ प्रत्यार्थि

प्रतिवादी

मुद्दा:- अवैध काठ कटान गरि वसार वसार गरेभन्ने ।

न्याय प्रशासन ऐन २०४८ को फा ८(१) ले यसै अदालतको क्षेत्राधिकार भित्र को मुद्दा दायर भई पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य र ठहर यस प्रकार छ ।

०५५ साल वैसाख १० गते का दिन वनजंगल गस्ती गरि आउदा क्षतिवन गा. वि. स वडानं ८ वस्ने राधेस्याम वडायर, ऐ वडा नं ६ वस्ने जि वि. स. प्रेम वहादुर जोले समेत ले मिलेमतो गरि क्षतिवन गा. वि. स. ८ र ५ को वन जंगलमा सल्लाको रूखहरू काटी टुक्राहरू वनाई राखेको पत्ता लागेको र काटने मानिस फेलानपरेकोले निजहरू लाई यसै रे.पो वाट झिकाई घटनास्थल निरीक्षण गराइ गरी कारवाही गरिपाउ भन्ने ०५५।१।१० को वन रक्षक प्रेम वहादुर खडकाको प्रतिवेदन ।

कृष्ण देवयादवको ०५५।१।१३ गते को घटना स्थल वरामदी मुचुल्कामा राधेस्याम वडायर र प्रेम वहादुर जोले का काठहरू कुटयाएका हुन भनि क्षतिवन गा. वि. स. वडा नं ३ - वस्ने पुर्ण सिं जेठारा समेत जना २४ ले गरि दिएको घटनास्थल वरामदीमुचुल्का ।

वनरक्षक प्रेम वहादुर खडका समेत ले क्षतिवन गा. वि. स. वडा नं ६ वस्ने राधेश्याम वडायर लाई पकाउ गरेको र प्रेम वहादुर जोले पक्रन नसकिएको भन्ने व. र प्रेम वहादुर - खडका को संयुक्त प्रतिवेदन ।

मिति ०५५।१।२३ गते जोरायल वाट प्रहरि चौकी वुडरलाई क्षतिवन गा. वि. स. वडा नं ८ वस्ने राधेस्याम वडायर लाइ थुनामाराखि दिने भन्ने वारेको पत्र पठाएको भन्ने

जो रेन्जपोष्ट का रेन्जर कृष्ण देवि यादव समक्ष राधेस्याम वडायर ले गरेको बयान का मिति ०५५।४।२७ गतेको छतिवन गा.वि.स. अन्तरगत रक्सेवास्थित फाडी मैलखोला जननाखोला कमलखोला समेतको वरामदी मुचुल्का।

छतिवन गा.वि.स. वार्ड नं ५ र ८ अन्तरगत पर्व डाडोखोलीउत्तर पश्चिम सरकारी वन उत्तर धनगढी डडेल्धुरा राजमार्ग दक्षिण चुरे पहाड को फुलैडाडा वनक्षेत्र यसैगरी पुर्वमा मैलाखोला गाउ पश्चिम डाडा सरकारीवन उत्तरमा धनगढी डडेल्धुरा राजमार्ग र दक्षिण सरकारी वन चार किल्लैभएको सरकारी वन यसैगरी पुर्व जंगलखोला सरकारी वन पश्चिम डाडा सरकारीवन मुल बाटो र खोला उत्तर मा बल वहादुर थापा को पर्ति अवादी जग्गा दक्षिण मा खोला र ठुलोभिर भएको जननाखोला सरकारी वनक्षेत्रभित्र नम्वरी आवादी को काठ खरिद विक्रि गर्न राधेस्याम वडायर ले सरकारी वन जंगलमा अवैध तरिकाले सल्ला गोलीया काठहरू काटी कटाई लुकाई राखेकोमा मिति ०५५।१०।२ मा निजलाई पक्राउ गरि निजराधेस्याम वडायर प्रहरी हिरासत वाट फरार समेत भएकोमा प्रेम वहादुर आले ले निजराधेस्याम वडायर संग मिली कहिंकतै पनि कुनै रूखहरू कटाएको वारेमा मैले सुनेको र देखेको पनि छैन ६००। जति सल्लाकारूखहरू छतिवन गा.वि.स. वार्ड नं ३,४,५,६,७ र ८ नं वडाका सरकारी वन मा काटीएका होइनन उक्त ८७४ थान सल्ला को गोलीया काठहरू नम्वरी आवादी देखि टाढा वन तथा खोला आसपास मा काटी पसिरा पारेको देखिन्छ भनि शेर वहादुर थापा समेत जना ७ को घटनास्थल मुचुल्का कागज।

राधेस्याम वडायर र प्रेम वहादुर आले समेतले सरकारी वन क्षेत्रमा प्रवेशगरि अवैध तरिकावाट सल्ला जातको काठ ११२३२.८४ क्यू फि वरावर को रूखहरू काटी कटाएको प्रमाणित भएकोले वनऐन २०४९ दफा ४९ (घ) र (ङ) को विपरित कसुर गरेको प्रमाणीत हुदा सोहिऐनको दफा ५०(१) (घ) ४ नं मोजिम को विगो रू ४४९३१४।४० दोव्वर जरिवाना रू ८९८६२८।६० र एकवर्ष कैद जरिवाना हुनुपर्ने माग दाविगर्दै वरामद भएको काठ जफतगरि मु.ऐन अ.व. ८८ वमोजिम पछि थप अभियोग दाखिल गर्ने गरि अभियोग पेश गरिएको।

राधेस्याम यस्मा फरार रहेका प्रतिवादी राधेस्याम वडायर र प्रेम वहादुर आलेका नाउमा समाव्हान म्याद जारीगरि पठाउनु र वरामद को काठ यस अदालतवाट खोजी भएका वखत दाखिला गर्ने गरि आफ्नो जिम्मा मा सुरक्षित साथ राख्ने भनि सम्वन्धित वनकार्यालय मा लेखि पठाइ प्रतिवादीहरू म्याद भित्र हाजिर हुन आएमा वा नआएमा को व्यवस्था व्यक्तिगत भएपछि नियमानुसार पेशगर्नु भन्ने ०५५।८।१५ को आदेश।

मिति ०५४ साल चैत्र महिनामा म कि डोटी लक्ष्मी नगर गा.वि.स. मा विवाह सम्वन्धी कामको लागि मिटिङमा गएको र मिति ०५५ वैसाख महिनामा घरमा छोरीको विवाह भएको हुदा १५ गते विवाह सम्पन्न भएर १७ गते दोक्षित वनकार्यालय मा

शेर वहादुर जेठारा चन्द्र वहादुर मडै ठक्कर वहादुर जेठारा पुष्पराज भण्डारी हुकुम वहादुर ऐर लगायत अन्य व्यक्ति हरू साथैजि. वन कार्यालय का रेन्जर कृष्णदेव यादव व.र. प्रेम - वहादुर खडका र अवैधकाठमा टाचा लगाउने रेन्जर छत्रलाल चौरसिया र अमिन राजेन्द्र - पण्डित हरूको मिलोमतो मा वनजंगल कटानी भएको विषयमा उजुरीदिएको थिए ०५५ - साल वैसाख २३ गते दो व. कार्यालय धनगढीमा छानविन समिति गठन भएको थियो वैशाख २३ देखि २७ गतेसम्म वन कटानि भएको ठाउ घटनास्थलठाउ मैलेदेखएको थिए उक्त महीना मा राधेस्याम वडायर को भेटघाट कुनैकार्य गर्ने सम्बन्धमा कुराकानि एवं सल्लाहा केहिभएन सो मुचुल्कामा उल्लेखित ठक्कर वहादुर जेठारा समेत ले मलाई रिसइवि साधन गर्न पोलको हुनुभन्नी प्रेमवहादुर आले ले अदालतमा आई गरेको वयान ।

यस्मा प्रतिवादी राधेस्याम वडायर का नाउमा मिति ०५५।८।२३ को तामेली - दिपुर्वक नभएकोले पुनम्याद जारिगरी पाठाउने भनि ०५६।६।१५ मा आदेशमै आदेशानुसार म्याद जारिगरि पठाउदा निज राधेस्याम वडायर को छलिवन गा.वि. स. वडा नं ८ मा घर समेतपत्रानलागेको ले भनि विचचौराहमा म्याद टास भइ उक्त म्याद समेत निजप्रतिवादी को वतन प्रष्टपारी खुलाइ पठाईदिन भनि जिल्ला वनकार्यालयमा लेखिपठाई आएपछि म्याद पठाउने भन्ने आदेश मै उक्त आदेशानुसार म्याद जारी गरि पठाउदा निजको घर द्वारा - समेत पत्रा नलागेको भनि कंचनपुर जि.अ. का मिति ०५६।१०।२९ का पत्रसाथ प्राप्त हुन - आएको ।

प्रतिवादी राधेस्याम वडायर फरार भइरहेका र स. अभियुक्त प्रेम वहादुर आले को साक्षी सर्जमिन का व्यक्ति जाहेर वाला वरामदी मुचुल्कामा वस्ने व्यक्ति हरू लाइ समेत बुझि नियमानुसार पेश गर्नु भन्ने ०५६।१२।१० को आदेश ।

मैले थाहापाए अनुसार वनकटानी भएको देखेर वनसंरक्षण को लागि जि. वन कार्यालय डोटीमा र क्षेत्रियवन निर्देशनालय धनगढीमा प्रेम वहादुर आले ले उजुरीगरि वनको - छानविनको लागि डोर आएको भन्ने कुरा सुनेको थिए प्रेमले आफनो पदिय जीम्मेवारी को मर्यादा राखि अवैधरूपले भैरहेको काठ कुटानीलाई रोक्न उजुर समेत गरि ठक्कर वहादुर जेठारा समेत उपर जिल्ला वनकार्यालय मार्फत डोटी जिल्ला अदालतमा मुद्दा चलेको थियो । राधेस्याम वडायर संग मिलेमतो गरि प्रेम वहादुर आले ले काठकटानी गरेको झुट्टा हो । भन्ने प्रेम वहादुर आले को सादी इन्द्र वहादुर सिजाली ले गरेको वकपत्र ।

०५५ साल वैसाख १० गते का दिन वन जंगल गस्ती गर्दै आउदा डोटी छलिवन गा.वि. स. वार्ड नं ८ वस्ने राधेस्याम वडायर र ऐ वार्ड नं ६ वस्ने प्रेम वहादुर आले समेत ले - मिलेमतो गरि छलिवन गा.वि. स. वडा नं ५ र ८ को वनजंगल का सल्लाका रूख अवैध - तरिकावाट काटी टुक्रावनाई राखेको पत्राउगेको र घटनास्थलमा कटाउने व्यक्ति फेला - नपरेकाले निजहरूलाइ रे. पो वाट झिकाई घटनास्थल निरीक्षण गरी वन ऐन अनुसार - कारवाही गरिपाउ भन्ने जाहेरी, राधेस्याम वडायर र प्रेम वहादुर आले ले कसैको मद्दत - नलिइ अवैध तरिका वाट आरा वन्चरा प्रयोग गरि सल्ला गोलीया काठहरू काटी कटाई-

धुपारिकाले निजहरू लाई पकाउ गरि कारवाही गरि पाउ र काठहरू वरामद गरि शेर वहादुर जिम्मा दिएको भन्ने सर्जमिन मुचुल्का । राधेस्याम वडायर र प्रेम वहादुर आले ले सल्ला - जातको काठ १९२३२.८४ क्यू. फि बराबर का काठ कटाएको प्रमाणित हुदा बिगो रू - रू ४४६३१४१.०० को दोव्वर जरिवाना रू ८८९६२८१.६० र एकवर्ष कैद जनहि पिथ्रै लिएको अभियोग दावि ०५४ साल चैत्र महिनामा लक्ष्मीनगर गा.वि. स. मा मिति६० मा गएको - ०५५ साल वैसाख महिना माइको विवाह भएको हुदा विवाह को तयारी मा थिए वैशाख १७ गते क्षेत्रिय वनकार्यालय धनगढीमा अवैध काठकाटेवापत उजुरी दिन गएको त्यसैवेला - शेर वहादुर जेठारा चन्द्र वहादुर मडे ठक्कर वहादुर जेठारा पुष्पराज भण्डारी हुकुम वहादुर शेर, रेन्जर कृष्णदेव यादव, शेर वहादुर खड्का अवैध काठमा टाचा लगाउने रेन्जर पन्नालाल चौरसिया, अभिन राजेन्द्र पण्डित हरूको मिलोमतो मा वन जंगल फडानी भएको विषयमा उजुरी दिएको सोही रिस इविवाट म समेत उपर अवैध काठ कटानी गरेभनि भुट्टा उजुरी - दिएका हुन भनि इन्कारी वयान गरेको वादीले जाहेर वाला सर्जमिनका मानिसहरू उपस्थित गराउनसकेको देखिदैन अतः वादीले वादी दावी पुष्टी हुने प्रमाणपत्र पाउन सकेको नदेखिदा प्रतिवादी ले अभियोग दाविवाट सफाई पाउने ठहर्छ भन्ने मिति ०५७।१।१४ गरेको डोटि जि.अ.ले गरेको फैसला ।

मु ऐन अ.व. १८२ नं मा एउटामिसिलवाट गर्नुपर्ने काम मध्ये केहि वाकी राखि पछी बुझि छिन्नेभन्ने व्यहोरा संग फैसला गर्नु हुदैन भन्ने उल्लेख सो अनुसार वादी दाविको - सम्पुर्ण कुरामा निर्णय गर्नु पर्नेगरि कानूनले वाध्यात्मक व्यवस्था गरेको छ । मुद्दामा दावि गरेको कुनै कुरामा वोल्दैनवोली कुनै दाविको हकमा मात्र गरेको निर्णयलाई कानून अनुरूप - मान्यता दिन नमिल्ने गरि सर्वोच्च अदालतवाट सिध्दान्त (ने का. प. २०४१ पृ. ६२५ ने. का. प. २०२६ पृष्ट १०३ मा) प्रतिपादन भएको पाइन्छ यसर्थमा डोटी जि. अ. को फैसला वदरभागि देखिन्छ । अनुसन्धान को क्रममा संकलित सादीप्रमाण एवं प्रतिवादी को वयानवाट उल्लेखित घटनास्थलमा विनाइजाजत का काठ काटिएका भन्ने देखिन आएको छ राष्टसेवक कर्मचारीवन रक्षक प्रेम वहादुर खडकाले गरेको प्रतिवेदन मा प्रेम वहादुर आले समेत मै रूखकटानी गरेको भन्ने खुल्न आएको छ मिसिल प्रमाणवाट कसुरदार देखिने स्थितिमा - कसुर दार हो भनि ष्टाउ गर्ने सादी प्रमाणलाई मु ऐन अ.व. १९५ नं को कार्यविधि अपनाई झिकाई बुझ्न सकिने कानुनिप्रर्य व्यवस्थाभएकोले पनि बुझ्नै पर्ने प्रमाण नबुझि प्र. प्रेम वहादुर लाई सफाई दिने गरि भएको फैसला त्रुटिपुर्ण छ अभियोग माग दाविवाट - प्रतिवादी मध्येका एक जनालाई सफाई दिने र अरूदाविका सम्वन्धमा केहिनवोलेकोहुदा - सो त्रुटिपुर्ण फैसला वदर गरि अभियोग दावि बमोजिम गरिपाउ भन्ने श्री ५ को सरकार का तर्फवाट पर्न आएको ०५७।३।१३ को पुनरावेदन पत्र ।

यसमा राधेस्याम वडायर र प्रेम वहादुर आले उपर सजायको दाविभएकोमा प्रेम वहादुर आलेको हकमा सम्म वोली [illegible] समेत [illegible] उल्लेख गरि प्रतिवादी राधेस्याम - वडायर का हकमा केहि [illegible] शुरु फैसला फरकपर्न सक्ने भएवाट अ. व. २०२ ...

...दन अदालत नियमावलि २०४८ को नियम ४७ वमोजिम प्रत्यार्थि झिकाई हा... ...ने वा अवधी नाघेपछि नियमानुसार पेशगर्नु भन्ने मिति २०५७।७।२६।२ मा भएको - झ. झि आदेश ।

यसमा मुद्दमा प्रतिवादीराधेस्याम वडायर का नाउमा जिल्ला डोटी क्तिवन गा.वि स वडा नं ८ मा म्याद जारीगर्दा व्यक्तिगतविवरण मप्पिक वनकार्यालय डोटी संग पत्रचार हुँदा वनकार्यालय डोटी को मिति ०५६।८।२६ को पत्रमा निजको हालको वतन जिल्ला कंचनपुर सुडा गा.वि.स. वडा नं ६ घर सुवागाउ भन्ने उल्लेख भएको देखिदा हालकोसो वतनमा म्याद जारी गर्नु पर्नेमा क्तिवन गा.वि. स. वडा नं ८ मा म्याद जारी गरेको मिलेन तसर्थ प्रतिवादी राधेस्याम वडायर को नाउमा उल्लेखित हाल कै वतनमा म्याद जारीगरि घरद्वार - फेलापरे घरद्वार मा र घरद्वार फेलानपरे अ.व. ११०,११२ नंकोरित पुऱ्याई म्याद तामेल गरी म्याद भित्र उपस्थित हुन आएमा वा म्याद गुजारी वसे नियमानुसार पेश गर्नु भन्ने - मिति २०५७।१०।३ गरेको आदेश ।

यस अदालतको ठहर ।

नियम वमोजिम दैनिक पेशी सूचीमा चढी इजलास समक्ष पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दा को पुनरावेदन पत्र सहितको सम्पुर्ण मिसिल अध्ययन गरी पुनरावेदक वादी श्री ५ को सरकार को तर्फवाट उपस्थित पुनरावेदन सरकारी वकिल कार्यालय दिपायलका सा.अ. श्री अनिल कुमार शर्माले संकलित सवुद प्रमाणको आधारमा घटनास्थलमा विना इजाजत का० काटिए को भन्ने देखिन आएको ती रूखहरू प्र. प्रेम वहादुर आले समेतले कटान गराएको भनी वन - रक्षककर्मचारीले प्रतिवेदनमा उल्लेख गरेको र नवुझी नहुने प्रमाणलाई आ.वं. ११५ नं वमोजिम वुझि किनारागर्न पर्नेमा सो समेत नगरी प्रतिवादी प्रेम आललाई सफाई दिने गरि गरेकोशुरू डोटी जिल्ला अदालतको फैसला उल्टी गरी अभियोग माग दावि वमोजिम गरी पाउ भनी र यस अदालतका आदेशानुसार झिकाई एका प्रत्यर्थि । प्रतिवादी प्रेम वहादुर आलेका तर्फवाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता श्री केशव राज जोशीले मेरो पक्ष कसुर गरेमा अदालतमा इन्कार रहेका र निजको सो इन्कारीलाई समर्थ हुने गरी निजका साक्षीहरूले - अदालतमा आई वकपत्र गरी दिएको वादी पक्षले जाहेरी तथा अभियोगदाविलाई पुष्टी हुने कुनै सवुद प्रमाणपेश गर्नु नसकेको आधारवाट मेरो पक्षलाई सफाई दिने गरी गरेको शुरू - डोटी जिल्ला अदालतको फैसला सदर हुनु पर्दछ भनि गर्नु भएको वहस जिकिर समेत सुनि - निर्णय तर्फ विचार गर्दा शुरू डोटी जिल्ला अदालतको इन्साफ मनासिव वेमनासिव के - रहेछ ? पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्छ सक्दैन भन्नेविषयमा नै निर्णय दिनुपर्ने हुन आयो ।

२०५५ साल वैशाख १० गतेका दिन जंगल गस्ती गर्दै आउँदा डोटी क्तिउन गा.वि स. वडा नं८ वस्ने राधेश्याम वडायर र ऐ वार्ड नं ६ वस्ने प्रेम वहादुर आले समेतले मिलमतो - गरी क्तिवन गा.वि. स. वडा नं ५ र ८ को वन जंगलका कमला ढोला मेलखोला जंगा खे

राखेको पत्ता लागेको र घटनास्थलमा काठ कटाउने व्यक्ति फेला नपरेकोलेनिजहरूलाई खोज तलास गरी वन ऐन अनुसार कारवाही गरी पाउ भनी परेको जाहेरीका आधारमा अनुसन्धान कारवाही हुदा राधेश्याम वडायर र प्रेम बहादुर जाले ले अवैध तरिकावाट सल्ला जातको ११२३२.८४ क्यू फिट काठ कटाएको प्रमाणित भएकाले वन ऐन २०४९ को दफा ४९(घ) र (७०) को कसुरमा सोही ऐनको दफा ५०(१) (घ) ४ नं बमोजिम बिगो रु ४,४९२४४।८ को दोवर जरिवाना रु ८,९८९२९।६० जरिवाना र जनही १ वर्ष कैद समेतको सजाय गरी वरामदकाठ जफत गर्न फरार अभियुक्तहरूलाई अदालतवाटै मिकाई कारवाही गरी पाउ भन्ने समेत अभियोग पत्र माग दावि प्रतिवादी प्रेम बहादुर जाले ले यस अदालत समक्ष कसुर गरेमा इन्कार रही वयान गरेको र वादीले जाहेरवाला/र सर्जमीनका मानिसउपस्थित गराउन सकी वादी दावि पुष्टीहुने प्रमाण पुरयाउन सकेको नदेखिदा प्रतिवादीले अभियोग दावि वाट सफाई पाउने ठहर्छ । भनि गरेको शुरू डोटी जिल्ला अदालतको फैसला उपर वादी श्री ५ को सरकारको तर्फवाट यस अदालतमा पुनरावेदन पर्न आएकोरहेछ ।

यसमा मिसिल संलग्न ०५५।१।१२ गतेको वरामदी मुचुल्का ०५५।४।२७ गते काठको नाप जाच गरेको मुचुल्का र ०५५।५।३१ को घटनास्थल प्रकृति मुचुल्का वाट खप्रेखोला, कमलाखोला मेल खोला समेतका स्थानमा काठ कटानी भएको कुरामा विवाद देखिन आउन । जाहेरवाला वरामदी मुचुल्का का (सर्जमिन) मानिसहरू अदालतमा उपस्थित गराइ प्रमाणऐन २०३१ को दफा १८ वमोजिम जाहेरी पुष्टी हुने गरी वादी पक्षवाट प्रमाणको भार पुरयाउनुपर्ने दायित्वको निर्वाह हुनसकेको देखिदैन ।उक्त सल्लाका काठहरू यीनै प्रतिवादीहरूले अवैधरूपमा कटानी गरेका हुन भन्ने अन्य कुनै ठोस सवुद प्रमाण पनि वादी पक्षवाट पेश दाखिल हुन नसकि अभियोग दावि पुष्टी हुन सकेकोदेखिदैन । प्रतिवादी मध्येका राधेश्याम वडायर अदालतमा हाजिर नै नभएका अनुसन्धान अधिकारी समक्ष वयान गर्दा उक्त काठ आफ्नो भएको र वैधरूपमा कटानी गरेको भनी कसुर गरेमा इन्कार रही वयान गरेको साथै अर्को प्रतिवादी प्रेम बहादुर जाले ले पनि आरोपित कसुरमा इन्काररही वयान गरेका र निजको इन्कारी समर्थ नहुने गरी निजका साक्षीहरू इन्द्र बहादुर सिंजाली र राम बहादुर सिंजाली ले अदालतमा आई वकपत्र गरेको समेतका आधार प्रमाणवाट यी दुवै प्रतिवादीहरूले वादी दावि बमोजिमको कसुर गरेको ठहर गर्नु न्यायोचित नहुने भएको समेत कारण प्रतिवादीले अभियोग दाविवाट सफाई पाउने ठहर गरेको डोटी जिल्ला अदालतको मिति २०५७।१।१४ को फैसला अन्यथा गर्न मनासिव नहुदा सदर हुने ठहर्छ । वादी श्री ५ को सरकारको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन । फैसलाको जानकारी पुनरावेदन सरकारी वकिल कार्यालय दिपायल लाइ दिई दायरी को लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार गरी बुझाइ दिनु ।

उक्त रायमा म सहमत छु ।

(प्रमोद विजयी)
न्यायाधीश

१०५
५

डोटी जिल्ला अदालत

इजलास

माननीय जिल्ला न्यायाधीश श्री प्रकाश कुमार ढुङ्गाना

फैसला

सम्वत २०५५ सालको स.फौ. नं. ५/१६

मुद्दा:- अवैध काठ कटान गरी ओसार पसार गरेको

वादीको नाम थर वतन:-	प्रतिवादीको नाम थर वतन:-
वनरक्षक प्रेमबहादुर रावलको जाहेरीले श्री ५ को सरकार ----- १	जि. डोटी घाँतिउन गा.वि.स. वार्ड नं. ६ बस्ने कोइ बस्ने प्रेमबहादुर आले -----
	ऐ वार्ड नं. ८ बस्ने राधेश्याम बडाल -----
	प्रतिवादीको साक्षी
	इ कृष्णदेव (चिन्जा) सिलाजन ----- १
	कागज
	✗

अदालतबाट बुझेको

मिति कार्यालयको अनुसन्धान पत्र ----- १

प्रतिवादीका साक्षी राधेश्यामको बकपत्र सीलजन्छ-२

मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य:-

यही ०५५ साल वैशाख १० गतेका दिन वन जंगल डुल्दै जाँदा गरी है कि ऊक्त घाँतिउन गा.वि.स. वार्ड नं. ८ बस्ने राधेश्याम बडाल-१ घाँतिउन गा.वि.स. वा.नं. ६ कोइ बस्ने जि.वि.स. प्रेमबहादुर आले समेतले मिलेमतो गरी घाँतिउन गा.वि.स. ८,९,५ समेतको वन जंगल का तपसिल को ठाउँमा तपसिल बमोजिम सल्लाका रुख अवैध तरिकाले काटी टुक्रा टुक्रा बनाई राखेको पत्ता लागेकोले घटना स्थल मा गई कारवाही गर्न अनुमति माग गरेकोले निज रुखलाई पनि रे.प्रा. काठ निकाल्दा घटना स्थल निरीक्षण गरी वन ऐन अनुसार कारवाही गरि पाउँ भन्ने मिति ०५५/१/१० गते को वनरक्षक प्रेमबहादुर रावलको प्रतिवेदन।

रे. कृष्णदेव यादव को ०५५/१/१३ गतेको घटनास्थल को बरामद मुचुल्का मा उल्लेखित गरि अनुसार को माथि उल्लेखित बस्ने राधेश्याम बडाल र प्रेमबहादुर आले समेत तपसिलका ठाउँमा तपसिल बमोजिम का काठहरु हुन्छ भन्ने घाँतिउन गा.वि.स. वार्ड नं. ३ बस्ने पुर्णानन्द जोशी समेत जना चौकिदार गरि डिएफओ घटना मा रहेका को बरामद मुचुल्का।

वन रक्षक प्रेमबहादुर खड्का समेतले छतिवन गा.वि.स. वार्ड ५ बस्ने राधे
श्याम वडाल (भार) मिति ०५५ साल वैशाख २१ गते पक्राउ गरेको र प्रेमबहादुर (खड्का)
हुँदाहुँदै मालसामानले पक्राउ नसकेको हुनाले १० रोजेको गरी पक्राउ गरी
पक्रन पनि नसकेको जान्न जुन खतरा भएकाले भएको श्री व.र. प्रेमबहादुर खड्का
संयुक्त प्रतिवेदन ।

मिति २०५५।१।२३ गते श्री रे. पो. बाट प्रहरी चौकी कुडुलेलाई छतिवन गा.वि.स.
नं ५ बस्ने राधेश्याम वडाललाई जुनाम राखी दिने बारेको पत्र पठाएको भन्ने समेत
को पत्र ।

श्री रेञ्ज पोष्ट का रेञ्जर ज्ञानेन्द्र भएको राधेश्याम वडालको तारेखा
बयान कागज ।

मिति ०५५।६।२६ गतेको छतिवन गा.वि.स. अन्तर्गत विभिन्न गाउँ
खोला, जजना खोला, कमल खोला समेत को वागद मुचुल्का ।

छतिवन गा.वि.स. वार्ड नं ५ र ८ अन्तर्गत पूर्व डांडा खोल्सी उता पश्चिम
कारीब उता चन्द्रा हेटौडा राजमार्ग दक्षिण चुरेपहाडको भुलेडांडा बजार छतिवन
पूर्व अधारी ... पश्चिम डांडा साझा बन सामुदायिक उतामा धनगढे डांड
भुरा राजमार्ग र वन दक्षिण साझा बन हुँदै ... खहरे बन साझा
वन यसको पूर्व जजना खोला साझा बन पश्चिम डांडा साझा मुलबारी र खोल
उताको बनक्षेत्र बाटोमा घाट भएको जग्गा दक्षिण भएको खोला र हुँदै माथि जजना
ला साझा बनक्षेत्र मिश्रित विभिन्न किसिमका जातका प्रमाणले छतिवन गा.वि.स. को केही बस्ती
मा केही वन जंगल हटेको अवस्थामा गरी हाल नयाँ आवादी भएको खण्डित
गर्ने अवस्थामा लागेको हाल फरार रहेका प्रतिवादी छतिवन गा.वि.स. वार्ड नं ८ का बासिन्दा
का राधेश्याम वडाल आफैले काठको कलामतो नभई भागी उल्लङ्घन साझा वन
नेपालका कम चाहिएका आवादी अवैध तरिकाले भएका सल्ला गोलाई का
एक काठ बनाई जजना खोला कमल खोला सेतीखोला बक्ने खोला जजना खोला
आदि थाम समेत भएको चोरी निकासी भन्ने सुपारी राखेको श्री रे. पो. का
तत्कालीन रेञ्जर तथा वन रक्षक द्वारा मिति ०५५।२।२३ गतेमा निजलाई पक्राउ गरी
गरी प्रहरी चौकी कुडुलेमा पठाएको कुमार प्रारम्भिक अनुसन्धान तहकिकात को
गरी सक्कल निज राधेश्याम वडाल प्रहरी हिरासत बाट फरार समेत भएकोमा निज
हालसम्म खोजतलास गरेको भएको मौका मुचुल्का हेर्दा उक्त खण्डित प्रेमबहादुर आदि
निज राधेश्याम वडाल संग मिलि काटेको पनि कुनै जवाफ भन्ने कारणमा नगरेकोले
मौका मुचुल्का देखिएको पनि बैन ६०० जति सल्लाको रुख छतिवन गा.वि.स. वार्ड नं ३, ४,
६, ७, ८ नं. वडाका साझा वनमा काटिएको र उक्त ८६४ थान सल्लाका गोला
काठहरु नयाँ आवादी गरि टाढा वनतर्फ खोला आसपास मा काट पसार
को देखिए गरि ... हालसम्म पनि चालित ...

जुन्को यसैको छानबिनको मालिकका कुन्कुनका कागज /

जि. डो. ले छानबिन गर्दा यस कार्यालयका वन रक्षक राधेश्याम बडाल र [illegible]

वनको प्रेमबहादुर आलेमगरले समेतले ठोस सबुद प्रमाण बाहेक वन क्षेत्र [illegible]

अवैध [illegible] सल्ला जातको काठ ११२३२.८४ क्यु. फि. घाटगद्दी [illegible]

कटानको प्रमाणित गरेकोले वन ऐन २०४९ दफा ४९(घ) र (ङ) को विपरीत [illegible]

प्रमाणित हुन निरीक्षक आदि [illegible] दफा ५०(१)(घ) ले बमोजिम [illegible]

[illegible] को [illegible] ८८८ [illegible] मुद्दा [illegible]

दायर गर्ने [illegible] जफत गरी [illegible] बमोजिम [illegible]

दायर गर्ने [illegible] आरोपपत्र पेश गरी कारबाही [illegible] पेश गरेको [illegible]

यस फरार रहेका प्रतिवादी राधेश्याम बडाल र प्रेमबहादुर आले को नाउँमा [illegible]

बहाल म्याद जारी गरी पठाउँदा [illegible] वारेस [illegible] केवल [illegible]

गर्ने गरी [illegible] मिसिल साथ राख्ने भनी [illegible] वन कार्यालय [illegible]

फरार प्रतिवादी [illegible] म्याद [illegible] [illegible] [illegible]

गुनासो पेश [illegible] ०५५।८।१५ को [illegible] आदेश /

मिति २०५४ साल चैत्र महिनामा [illegible] जि. डो. [illegible] का [illegible]

[illegible] मिति २०५५ वैशाख महिनामा [illegible]

[illegible] विवाह [illegible] मिति ०५५ [illegible]

[illegible] विवाह [illegible] वैशाख १७ गते [illegible]

वन कार्यालय [illegible] मा अवैध काठ काट [illegible] गरेको [illegible]

[illegible] कार्यालय मा [illegible] उपाध्याय श्री बहादुर [illegible]

बहादुर [illegible] बहादुर [illegible]

[illegible] जि. वन कार्यालयका रेन्जर [illegible] यादव [illegible] प्रेमबहादुर [illegible]

[illegible] रेन्जर पन्नालाल चौरसिया र [illegible] राजेन्द्र [illegible]

को [illegible] वन जंगल कटान [illegible] ०५५ साल

[illegible] २३ गते म. प. कार्यालय [illegible]

[illegible] २८ गते [illegible] ठाउँ घाटगद्दी ठाउँ [illegible]

[illegible] राधेश्याम बडालको [illegible] कार्य गर्ने [illegible]

[illegible] उल्लेखित [illegible] बहादुर [illegible]

[illegible] प्रेमबहादुर आले ले अदालतमा [illegible] /

प्रस्तुत प्रतिवादी राधेश्याम बडालको नाउँमा मिति २०५५।८।१३ को [illegible]

[illegible] म्याद जारी गरी पठाउँदा मिति ०५६।१।१२ मा [illegible]

म्याद जारी पठाउँदा [illegible] राधेश्याम बडालको [illegible]

[illegible] म्याद [illegible] म्याद [illegible]

आरोपी स्याउ पनाउने भनी ०५६।८।१६ मा उक्त वनक्षेत्रमा उक्त [illegible]
गरी पनाउने निजको घरबाट समेत पक्रा नलागेको भनी [illegible] जिल्ला [illegible]
वन का मिति २०५६।११।२१ को पत्रबाट प्राप्त हुन आएको ।

प्रतिवादी राधेश्याम बडाल फरार मै रहेकाले स. अभियुक्त प्रेमबहादुर आले को साक्षी सर्जमिनका व्यक्ति जनबहादुर बराइली मुचुल्काका धनी भएको [illegible] समेत कुनै किसिमको पेशागर्नुपर्ने ०५६।१२।१० को आदेश ।

मैले बादीपक्ष आफ्ना वनकर्मचारीको तोकेर वन संरक्षण कोषबाट जि. वन कार्यालय डोटी मार्फत भौगोलिक वन निर्देशनालय धनगढीमा प्रेमबहादुर आले ले उजुरीगरी वनको हानि नोक्सानी हुने कामको जानकारी भएको हुनाले आफ्नो पदीय जिम्मेवारीको मर्यादा राखी अवैध तवरले रहेको काठ कटानी गर्ने रोक्न उजुरी समेत गरेर हमकर बहादुर जोशी समेत उपर जिल्ला वन कार्यालय मार्फत डोटी जिल्ला अदालतमा मुद्दा चलेको निर्णय राधेश्याम बडाल लेख मिलोमतो गरी प्रेमबहादुर आले ले काठ कटानी गरेको भनी मागदावी लेखाएको भन्ने प्रेमबहादुर आलेको साक्षी ईश्वर बहादुर निजामतीले गरेको बकपत्र ।

अदालतको ठहर

नियम बमोजिम दैनिक पेशी सूचीमा चढी पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दा न्यायप्रशासन ऐन २०४८ को दफा ८ र अनु. २२ ले यस अदालतको अधिकार क्षेत्र भित्र को भै सरकारी पक्षका जिल्ला न्यायाधिवक्ता श्री कृष्णप्रसाद पुडासैनी तथा प्रतिवादी पक्षका कानून व्यवसायी अधिवक्ता श्री केशवराज जोशीले गर्नु भएको बहस समेत सुनी निर्णय तर्फ विचार गर्दा यसमा ०५५ साल वैशाख १० गते अंदाजी वनजंगल [illegible] गरी जाँदै आउँदा डोटी जिल्ला [illegible] गा.वि.स. वार्ड नं. ८ बस्ने राधेश्याम बडाल र [illegible] गा.वि.स. वा.नं. ६ बस्ने प्रेमबहादुर आले समेतले मिलोमतो गरी डोटी [illegible] गा.वि.स. वार्ड नं. ५ र ८ को वन जंगलका तपसिल बमोजिमको ठाउँमा तपसिल बमोजिमका सल्लाका रुखहरु अवैध तरिकाबाट काटी टुक्रा बनाई राखेको पत्ता लागेकोले घटनास्थल मा कटाउन भएको फेला नपरेकाले निज हवल्दार रो. पौ. बाट मुचुल्का घटनास्थल निरीक्षण गरी वनविभाग कारवाही गरी पाउँ भन्ने जाहेरी / बेहोरा डोटी जिल्ला [illegible] गा.वि.स. वार्ड नं. ८ बस्ने राधेश्याम बडाल र कि.वि.स. गा. प्रेमबहादुर आले ले आफैंको मद्दत नभएको वन कार्यालयका कर्मचारी हरुको मौकामा अवैध तवरबाट आफ्नो कब्जामा [illegible] सल्ला गोलिया काठहरु काटी कटार जंगलखोला, कमला खोला, [illegible] खोला, [illegible] खोला, [illegible] गाउँखोला मा लुकाई छिपाई राखेको पक्राउ गरी कारवाही गरी पाउँ र काठ काटेको गोला काठहरु बरामद गरी [illegible] डोटी [illegible] उपाध्याय [illegible] भन्ने समेतको मुचुल्का । राधेश्याम बडाल र प्रेमबहादुर आलेले अवैध रुपमा काट सल्ला जातको काठ ११२३२.०८ क्यु. फि. बराबरको काठ हरु काटी कटानको प्रमाणित भएको ईन्छ वन ऐन २०४९ को दफा [illegible]

दोस्रा जीवनाको ६८ (८८ (क) २५(२)(२) बमोजिम कैद जरिवाना गर्ने मागदावी लिएको छ
भन्ने अभियोग दाबी देखिन्छ । मिति २०७४ साल चैत्र महिनामा भण्डारी लगायत गा
वि.स. मा निजको लागि कामको लागि मिति २०७५ साल वैशाख महिना
भरको विवाद भन्ने हुँदा विवादको सिलसिला को तयारी मा मिति वैशाख १८ गते डि
भिजन वन कार्यालय परिसरमा अवैध काठ काट बाकल उठाई दिन गएको समेतका
डिभिजन वन कार्यालयमा देखिएका शिवबहादुर जेठारा, चन्द्रबहादुर मगर, ठक्कर बहादुर
पुष्पराज भण्डारी, हुकुम बहादुर लगायत अन्य जिल्ला वन कार्यालयका रेन्जर
देव पाण्डे बि.र. ओखबहादुर रहेका अवैध काठ मा संलग्न गराउने रेन्जर पन्नालाल
सहित अमिन राजेन्द्र पण्डित हरुको मिलेमतोमा बनजंगल फँडानी गएका विज्ञापन
उठाई दिएको मात्र रीसइबिबाट प्रतिवादी उपर अवैध काठ कटान गरेको कुरा पुष्टि हुन
सक्नु भने प्रेमबहादुर मल्ल ले पक्राउ भएपछि समेत कुरा गएको रहेको बयानबाट
को देखिन्छ । वादीले जाहेरवाला तथा सर्जमिनका मानिसहरू उपस्थित गराउन सक
को देखिदैन । अतः वादीले वादी दावा पुष्टि हुने प्रमाण पुऱ्याउन सकेको नदेखिएको प्र
वादीले अभियोग दावी बाट सफाई पाउने ठहर्छ । माथि ठहर भए बमोजिम तपसिलको व्यहोरा मा
तपसिल बमोजिम गर्नु गरी मिसिल नियम बमोजिम फैसला गरिदियौं ।

तपसिल

प्रतिवादी प्रेमबहादुर मल्ल को माथि इन्साफ खण्डमा उल्लेख भएबमोजिम अभियोग
दावीबाट सफाई पाउने ठहरी फैसला भएकाले प्रतिवादी ले मिति २०७५।१०।२० मा जेथा
जमानत बापत रा.ब.को ज.ध. प्र.पुर्जा फिर्ता पाउँ भनी निवेदन दिए पुनरावेदनको म्याद नाघेपछि
पुनरावेदनको अवधि नाघेपछि निजको सद्दे हुने बाँकी रहेको जेथा फुकुवा गरिदिने
गरी मालपोत कार्यालयमा लेखी पठाइदिनु — — — — १

यस फैसला को इन्साफमा चित्त नबुझे निस्साफ म्यादभित्र पुनरावेदन उच्च अदालत
मा डोटीमा पुनरावेदन गर्न जाने जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालय डोटीमा फैसला
को प्रतिलिपि साथै राखी पुनरावेदनको म्याद दिनु — — — २

पुनरावेदनको लागि कैद तोकिएको मिसिलमा पुनरावेदन भए पुनरावेदन अदालत डिपालन
डोटीमा पठाइदिनुका साथै अभिलेख शाखामा बुझाइदिनु — — — ३

सरोकारवालाले नक्कल माग गरेमा नियमानुसार लाग्ने दस्तुर लिई नक्कल दिनु — ४

निजामति सेवा ऐन बमोजिम ... बोलिदियाए
माथि लिखित फैसला लेख्ने
नि. लक्ष्मीकान्त जोशी

फैसला गर्ने अधिकारी (हस्ताक्षर)

जिल्ला-न्यायाधीश

इति सम्वत २०७६ साल वैशाख १६ गते रोज ४ मा शुभम्